

Kerk luistert naar basis en schept zodoende hoge verwachtingen

In oktober 2014 buigen bisschoppen van over de hele wereld zich over *Pastorale uitdagingen voor huwelijk en gezin*. Ter voorbereiding daarvan werd een rondvraag gehouden, die op vele plaatsen de individuele gelovigen bereikte. Die lieten dat geen tweemaal vragen en reageerden massaal op deze kans om hun stem te laten horen over de kloof tussen de kerkelijke leer en de realiteit van het leven.

Met het doopsel van dit kind van een ongehuwde moeder slaat paus Franciscus een andere toon aan. © KNA-Bild

GROND AANVAARD, SOMMIGE PUNTEN IN VRAAG GESTELD

Op de vragenlijst die eind november in *KERK & leven* en *Dimanche* verscheen, reageerden 440 groepen uit parochies en bewegingen, goed voor de mening van zo'n drieduizend personen. Ter voorbereiding van de bisschoppensynode in oktober 2014 in Rome wilden de Belgische bisschoppen peilen naar de mening van zo veel mogelijk gelovigen. De resultaten lieten ze door een vierkoppig team bestuderen, ondersteund door academici.

Geen eenvoudige klus, zo bleek, want uit de antwoorden was niet zomaar de mening te puren van de parochies of de Belgische katholieken over huwelijk, gezin en seksualiteit. Theoloog Stijn Van den Bossche: „Algemeen blijkt er een spanning te bestaan tussen de wens een open, onthaldende Kerk te zijn enerzijds en de kerkelijke leer inzake huwelijk en seksualiteit anderzijds. Uit de antwoorden kun je opmaken dat gelovigen zoekend zijn en proberen hun dagelijkse leven en hun loyaliteit aan de Kerk dichterbij elkaar te brengen.”

De antwoorden in een notendop

- ▶ Opmerkelijk veel respondenten hopen vurig dat hertrouwde echtgescheidenen formeel een volwaardige eucharistische gemeenschap wordt aangeboden, ook al weigeren priesters in Vlaanderen vandaag die groep nooit de communie.
- ▶ Minder dan de helft van de kinderen in Vlaanderen wordt geboren binnen het huwelijk. Dat tekent de omvang van de Kerk met niet-huwelijkse relaties.
- ▶ Respondenten vragen respect voor en non-discriminatie van homoseksuelen en – meer nog – kinderen uit lesbische relaties.
- ▶ Sommigen uiten ernstige bezwaren tegen een kerkelijke zegening van koppels van hetzelfde geslacht.
- ▶ Het scherpste contrast tussen de leer en de praktijk blijkt er wat betreft het verbod op kunstmatige voorbehoedmiddelen in *Humanae vitae*.
- ▶ Volgens de respondenten realiseert de Kerk zich te weinig wat verantwoord ouderschap in de praktijk inhoudt.
- ▶ Het overgrote deel van de respondenten aanvaardt het uitgangspunt van de kerkelijke leer over het huwelijk: levenslang, tussen man en vrouw en gericht op voortplanting.
- ▶ De kerkelijke leer over huwelijk, seksualiteit en gezin is slechts door een minderheid gekend.

Ook overduidelijk: slechts een minderheid is vertrouwd met de kerkelijke leer over huwelijk en gezin. Scherper gesteld, mensen met verantwoordelijkheid in de Kerk menen dat die leer niet of nauwelijks is gekend. Bronnen van kennis ter zake zijn: de (katholieke) media, de zondagse preek en kerkelijke groepen.

Uitgangspunt van de kerkelijke leer inzake relaties en seks is wat in de enquête het „huwelijk volgens de natuurwet” heet: levenslang, tussen man en vrouw en gericht op voortplanting. Een groot deel van de respondenten aanvaardt dat uitgangspunt, maar verlangt evenzeer dat de Kerk meer begrip zou tonen voor homoseksuele relaties. Voor de uitbreiding van het concept 'huwelijk' naar homoseksuele paren is daarentegen weinig begrip.

Opmerkelijk aan de Romeinse vragenlijst is de open en gemeende belangstelling voor kinderen uit „irreguliere” (ongereguleerde) huwelijksituaties, al ligt die term gevoelig. Paus Franciscus deelde in een-

omzendbrief onlangs nog zijn bezorgdheid over die kinderen. Ze mogen zich in de Kerk niet buitengesloten voelen. Voor de Kerk in Vlaanderen blijkt dat geen probleem, wellicht omdat bijna veertig procent van de kinderen hier wordt geboren in een andere gezinsvorm dan het huwelijk.

Bij ons, zo blijkt uit de antwoorden, is ongehuwd samenleven helemaal ingeburgerd. Er zijn, ook wet- en rechtelijk, heel wat andere banden mogelijk buiten het huwelijk. Dat leidt in de Kerk tot spanningen, vooral als het gaat om hertrouwde echtgescheidenen. Het huwelijk is volgens de kerkelijke leer immers onontbindbaar, waardoor hertrouwde echtgescheidenen niet te communiceren mogen gaan. Als er al één vurige wens uit de enquête naar voren komt, dan is het net de mogelijkheid om die groep volwaardige eucharistische gemeenschap aan te bieden.

Hertrouwde echtgescheiden de communie weigeren, gebeurt in Vlaanderen niet. Een minderheid ergert zich daaraan, bovenal omdat die houding niet consequent is. De zorg voor echtgescheidenen gaat echter ook gepaard met de wens het eigene van het kerkelijke huwelijk te beschermen. Enkele antwoorden suggereren de oplossing die de orthodoxe Kerken toepassen: het huwelijk geldt als onontbindbaar, maar na pastorale begeleiding kun je desgewenst toch hertrouwen.

De Vaticaanse vragenlijst peilde uitdrukkelijk naar de houding van de Kerk tegenover verbintenissen tussen personen van hetzelfde geslacht. Over het algemeen legden de respondenten de nadruk op respect en non-discriminatie, zeker ten aanzien kinderen uit lesbische relaties. Er is aan-

vaarding, maar tegelijk hebben sommigen ernstig bezwaar tegen de kerkelijke zegening van stellen van hetzelfde geslacht.

Het scherpste contrast tussen kerkelijke leer en burgerlijke praktijk vind je op het vlak van het verantwoorde ouderschap, lees het verbod op kunstmatige voorbehoedmiddelen in *Humanae vitae*. Het huwelijk is er inderdaad om kinderen voort te brengen, maar volgens de respondenten realiseert de Kerk zich te weinig wat verantwoord ouderschap in de realiteit inhoudt.

De resultaten van de enquête zijn moeilijk in cijfers te vatten. Daarin helpt een ander

onderzoek, uitgevoerd door de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen aan de KU Leuven bij 1.853 beroepskrachten van en kernvrijwilligers in de Kerk in Vlaanderen en besproken in het weekblad *Tertio*. Driekwart van de ondervraagden blijkt het niet eens met welbepaalde onderdelen van de kerkelijke leer, vooral dan met het verbod op kunstmatige voorbehoedmiddelen, de uitsluiting van hertrouwde echtgescheidenen en de visie op homoseksuele relaties.

Hoe moet het nu verder? Op basis van de antwoorden zal een rapport worden samengesteld dat overhandigd wordt aan de bisschoppen. In oktober 2014 neemt aartsbisschop Léonard deel aan de buitengewone bisschoppensynode die de antwoorden verzamelt. In 2015 volgt een tweede synode die richtlijnen wil formuleren.

Erik DE SMET

Meer info over het KU Leuven-onderzoek van Annemie Dillen en Thomas Knieps vindt u uitgebreid in *Tertio* van 5 februari.

„Er is een spanning tussen de wens om een open Kerk te zijn en de kerkelijke leer”

STEMMEN UIT BUURLANDEN

Het verzoek de traditionele vragenlijst die aan een synode voorafgaat, tot bij de gelovigen aan de basis te brengen, werd alvast in de westerse wereld op applaus onthaald. De bisschoppen van de Verenigde Staten lieten de vragenlijst als eerste via het internet circuleren en beantwoorden. Groot-Brittannië, Oostenrijk, Duitsland, Zwitserland en België volgden

al gauw. Ook daar verscheen de vragenlijst in nationale of regionale (katholieke) media. In andere buurlanden, zoals Nederland, bleef het stil aan de kant van de kerkleiding, maar raakte de lijst toch in omloop via andere kanalen. Overal tekenen duidelijke tendensen zich af.

Allereerst staan de meeste verspreiders van de vragenlijst versteld van het aantal reacties dat ze mochten ontvangen. Zowel individuele gelovigen als hele gespreksgroepen in parochies of kloosters namen eraan deel. De Duitse katholieke jeugdendienst DBJK verspreidde een aangepaste vragenlijst, waarop niet minder dan 10.000 jongeren reageerden. Aangezien de enquête maar goed twee weken liep, is dat een enorm aantal. Vooral als het gaat over het gebruik van voorbehoedmiddelen en de houding van de Kerk tegenover hertrouw-

de echtgescheidenen gaapt er een diepe kloof tussen de kerkelijke leer en het leven van gelovigen. In het aartsbisdom Wenen verlangt 96 procent van de respondenten dat hertrouwde echtgescheidenen de communie zouden mogen ontvangen. 95 procent meent dat de Kerk voorbehoedmiddelen moet aanvaarden. Wat gehuwde stellen in hun slaapkamer doen, gaat alleen hen aan, klinkt het. Dat koppels vóór hun huwelijk samenwonen, wordt als vanzelfsprekend ervaren. Daarnaast vraagt 71 procent dat de Kerk haar leer over homoseksuele re-

laties zou herzien. Die percentages komen met lichte afwijkingen overal terug.

Haast alle antwoorden kregen de wereldvreemde houding van de Kerk aan. Die houdt gezinnen een onrealistisch ideaalbeeld voor, heet het. In Frankrijk laat het tijdschrift *Croire* weten dat de respondenten een luisterende Kerk verlangen, geen Kerk van dictaten. Daarbij sluit de Nederlandse, onafhankelijke nieuwswebsite *katholiek.nl* zich aan. Coördinator en theoloog Eric van den Berg: „De kerkelijke leer moet zijn als een kompas, niet als een verkeersbord.”

Lieve WOUTERS

„Wat gehuwde stellen in hun slaapkamer doen, gaat alleen hen aan”

UIT HET LEVEN GEGREPEN ANTWOORDEN

Om de enquête van het Vaticaan tot bij gelovige gezinnen te brengen, vroegen de Belgische bisschoppen onder meer aan de verantwoordelijken voor gezins- en relatiepastoraal de vragenlijst in groep te bespreken. Els Paridaens, die de relatiepastoraal in de federatie Halle coördineert, ging daarop in. „Ik twijfelde, hoor”, geeft ze toe. „Het leken me moeilijke vragen, wereldvreemd gesteld ook. Zo komen ze althans in dit deel van de wereld over. Toch vond ik het geen onbelangrijke kwestie. Ik zond de vragenlijst dus door naar de elf koppels die in onze federatie kandidaat-trouwers begeleiden, met de vraag wat we ermee konden doen.”

Een vijftal koppels wilde samenkomen om over de vragen na te denken en gedachten uit te wisselen. Van de andere koppels kreeg Paridaens reacties via e-mail. Ze bundelde alle antwoorden in een overweging die ze naar de bisschoppen stuurde. „Aankankelijk heerste grote onwennigheid. Wat te denken van een vraag als ‘Wordt de natuurwet over de verbintenis tussen man en vrouw algemeen aanvaard door de gedoopten?’ Daarbij was toch wat uitleg nodig.”

„Uiteindelijk besloten we om gewoon een algemeen beeld te schetsen van hoe wij ervaren dat huwenden vandaag aankijken tegen relaties. Die overweging probeerden we dan bij de juiste vragen te plaatsen.”

De grote lijnen waren dat mensen nog zelden huwen uit traditie, dat slechts een goede tien procent min of meer betrokken is op een parochie. De meeste koppels zijn zoekend. Het instituut Kerk is daarbij voor velen veel meer een hinderpaal dan een hulp. En de onwetendheid over wat Kerk vormen of christen-zijn betekenen, is groot.

Al tweemaal kreeg de werkgroep een vraag van een lesbisch koppel om te mogen deelnemen aan de relatie-dag, die een vast onderdeel vormt van de huwelijksvoorbereiding. „Ze wilden hun relatie uitdiepen, net zoals huwenden doen, maar konden nergens terecht”, zegt Paridaens. „Onze vrijwilligers hadden er geen problemen mee, net zo min als de deelnemers in de groep waar ze uiteindelijk konden aansluiten. Dat zegt veel over de openheid die daarvoor bestaat. Wie zijn wij om te oordelen?”

Herzeldgeldt volgens deze groep voor de houding van de Kerk tegenover hertrouwde echtgescheidenen. Opnieuw klinkt de vraag: wie zijn wij om hun geen plek te gunnen? „Precies wanneer het fout loopt of wanneer er moeilijkheden zijn, zou de Kerk een sterke rol moeten spelen. En niet door met het morele vingertje te zwaaien, maar wel door nabij te zijn.”

Wat anticonceptie betreft, was de groep klaar en duidelijk. In Vlaanderen heeft de kerkelijke leer op dat vlak geen enkel gezag meer, maar ten behoeve van landen in het Zuiden moet dat standpunt dringend worden herzien. „Ondanks de stevige kritiek beschouwen we de enquête zelf als een prachtig initiatief”, geeft Paridaens nog mee. „Hiermee geeft de kerkleiding te kennen dat ze echt wil luisteren naar de basis. We hopen dan ook dat men niet licht over de antwoorden zal gaan. Dat zou een ontzettende teleurstelling zijn. Ja, de verwachtingen zijn hooggespannen nu. (LW)

„De verwachtingen zijn nu wel hooggespannen”, meent Els Paridaens. © Lieve Wouters